

TRIBUNAL U HAGU

MILAN LUKIĆ I OSTALI

Suđenje najznačajnijim paravojnim vođama

Međunarodni sud smatra da je odgovornost važnih paravojnih vođa jednako ozbiljna kao i odgovornost visoko rangiranih vojnih, policijskih ili civilnih funkcionera

Milanu Lukiću i Sredoju Lukiću sudiće se zajedno pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) u Hagu po optužbama za zločine protiv čovečnosti i ratne zločine počinjene tokom rata u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1995. godine. Milan Lukić, vođa paravojne grupe pod nazivom "Beli orlovi" ili "Osvetnici", i njegov rođak Sredoje Lukić, koji je bio pripadnik te grupe, optuženi su za ubistvo, premlaćivanje, mučenje, terorisanje i protivpravno zatočenje bosanskih Muslimana i drugih nesrba u Višegradu, istočna Bosna i Hercegovina, od 1992. do 1994. godine. Žalbena veće MKSJ i posebno veće Suda koje razmatra zahteve za prosleđivanje predmeta nacionalnim pravosuđima, poznato kao Veće za prosleđivanje, donelo je konačnu odluku o tome u julu ove godine.

Prilikom poništavanja odluke Veća za prosleđivanje da se predmet protiv dvojice optuženih prosledi Bosni i Hercegovini, Žalbena veće je uzelo u obzir da je Savet bezbednosti predvideo da Međunarodni sud sudi barem nekim paravojnim vođama, a na osnovu navoda iz optužnice [vidi "Optužbe" u prilogu], Milan Lukić bi verovatno bio najznačajniji paravojni vođa kojem se do sada sudilo pred Međunarodnim sudom. Veće za prosleđivanje je nakon toga odlučilo da je u interesu pravde da se Milanu Lukiću sudi zajedno sa Sredojem Lukićem, koji se nije žalio na odluku Veća za prosleđivanje.

Ta odluka u ovom predmetu pokazuje da Međunarodni sud smatra da je odgovornost važnih paravojnih vođa jednako ozbiljna kao i odgovornost visoko rangiranih vojnih, policijskih ili civilnih funkcionera.

ISTORIJAT POSTUPKA PROSLEĐIVANJA

Dana 1. februara 2005, tužilaštvo MKSJ je podnelo zahtev da se predmet protiv Milana i Sredoja Lukića prosledi na suđenje vlastima Bosne i Hercegovine. Tužilaštvo je smatralo da je to predmet koji se može procesuirati bilo pred međunarodnim forumom ili pred nadležnim nacionalnim sudom. Tužilaštvo je predložilo da se taj predmet prosledi Bosni i Hercegovini kako bi pravda mogla biti zadovoljena što je moguće bliže žrtvama, koje su bile uglavnom iz Bosne i Hercegovine.

U to vreme, obojica optuženih su i dalje bili na slobodi. Sredoje Lukić se predao MKSJ 16. septembra 2005. godine. Milan Lukić je bio u bekstvu do 8. avgusta 2005, kada ga je u Argentini uhapsila federalna policija te države. U pritvoru u Argentini je ostao do 21. februara 2006, kada je prebačen u Hag u skladu s odlukom Federalnog kazneno-popravnog suda br. 8 od 10. januara 2006.

Nakon što su se obojica optuženih našla u pritvoru MKSJ, Veće za prosleđivanje, sastavljeno od troje sudija, počelo je da razmatra da li ovaj predmet treba da se prosledi Bosni i Hercegovini.

OBOJICA OPTUŽENIH SU SE OPREDELILI ZA SUĐENJE PRED MEĐUNARODNIM SUDOM

U svojim odgovorima na zahtev tužilaštva, i Milan i Sredoje Lukić su se protivili da se njihov predmet prebaci u Sarajevo. Obojica optuženih su tvrdili da su, u skladu s navodima tužilaštva, zločini za koje se terete dovoljno teški, a uloga optuženih dovoljno značajna da bi se opravdalo suđenje u tom predmetu pred MKSJ. Branilac Milana Lukića se, na primer, pozvao na navode tužilaštva da se "smatra da je Milan Lukić možda lice koje je svojom rukom ubilo više ljudi nego bilo ko drugi za vreme sukoba u Bosni i

Hercegovini." Takođe je podsetio Veće za prosljeđivanje da je Savet bezbednosti predvideo da se "paravojnim vođama" sudi pred MKSJ.

Obojica optuženih su takođe izrazili sumnju da bi njihovo suđenje u Bosni i Hercegovini bilo pravično. Branilac Milana Lukića se pozvao na izvesnu zabrinutost Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS), koja prati suđenja za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji, u vezi s postupcima pred Sudom Bosne i Hercegovine u Sarajevu. Takođe je tvrdio da je Milan Lukić "kontroverzna i izrazito ozloglašena ličnost u BiH [Bosni i Hercegovini], čije samo ime izaziva izrazito ekstremne emotivne reakcije među članovima muslimanske zajednice". Po njegovom mišljenju, suđenje u Bosni i Hercegovini bi "izazvalo podele" i "bez sumnje opteretilo organizacione i bezbedonosne resurse BiH do tačke pucanja".

Osim toga, Milan Lukić je tvrdio da bi mu pretila povreda ili smrt ako bi bio prebačen u Bosnu i Hercegovinu. Kako bi potkrepio svoju tvrdnju, podsetio je na policijsku akciju oko njegove porodične kuće u Višegradu 18. aprila 2004. Tokom akcije je ubijen njegov brat, koji nije bio naoružan. Odbrana Milana Lukića je tvrdila da je ta akcija oko Lukićeve kuće izvedena s ciljem da se Milan Lukić osujeti da prisustvuje navodnom sastanku sa predstavnikom tužilaštva MKSJ, jer se strahovalo da će na tom sastanku da obelodani saznanja o mestu boravka i aktivnostima drugih lica za kojima tragaju Međunarodni sud i druge države.

Odbrana Milana Lukića je dalje izjavila da ga je dok je bio u pritvoru u Argentini posetio tadašnji direktor policije Republike Srpske Dragomir Andan i upozorio ga "da ne daje bilo kakve informacije o Andanu i drugima." Odbrana Milana Lukića je izjavila da je "Andan pretio Optuženom, tvrdeći da će on na kraju biti prebačen s Međunarodnog suda u BiH, gde više neće biti pod zaštitom."

Obojica optuženih su takođe otvorili mogućnost da se njihov predmet prosledi nekoj drugoj državi osim Bosne i Hercegovine. Sređoje Lukić je predložio da bi bilo bolje da se suđenje u predmetu vodi u Srbiji i Crnoj Gori. Milan Lukić je dodatno predložio da Veće za prosljeđivanje sasluša mišljenje Argentine o pitanju prosljeđivanja.

Dana 15. septembra 2006, Veće za prosljeđivanje je održalo raspravu na kojoj se razgovaralo o zahtevu tužilaštva za prosljeđivanje predmeta u Bosnu i Hercegovinu. U sudnici su pored tužilaštva i odbrane bili prisutni i predstavnici Srbije i Argentine, dok su predstavnici vlasti Bosne i Hercegovine učestvovali u raspravi putem video linka iz Sarajeva.

I BOSNA I HERCEGOVINA I SRBIJA SU HTELE DA SE SUĐENJE VODI U NJIHOVOJ ZEMLJI

Sve tri države uključene u postupak prosljeđivanja ovog predmeta – Bosna i Hercegovina, Srbija i Argentina – iznele su svoje konkretna mišljenja po pitanju prosljeđivanja.

Bosanske vlasti su iznele stav da je predmet pogodan za prosljeđivanje i suđenje pred Većem za ratne zločine Suda Bosne i Hercegovine, uspostavljenom 2005. godine. Tvrdile su da je pravosudni sistem ove zemlje adekvatan da se osigura pravično suđenje optuženim.

Vlada Srbije je, s druge strane, tražila da MKSJ taj predmet prosledi Srbiji, tvrdeći da i ona ima nadležnost i da može obezbediti pravično suđenje. Osim toga, vlasti Srbije su podsetile Veće za prosljeđivanje da su sudovi u Srbiji već osudili Milana Lukića u odsustvu na 20 godina zatvora za kidnapovanje i ubistvo 16 Muslimana iz gradića na zapadu Srbije Sjeverina 1992. godine, te da je on pod istragom u predmetu "Štrpci", koji se tiče 19 Muslimana koji su oti s voza na liniji Beograd-Bar u mestu Štrpci, zapadna Bosna, u februaru 1993. godine i nakon toga ubijeni. Predstavnik Srbije je takođe rekao da bi se građani Srbije najbolje informisali i najbolje suočili sa strašnim zločinima počinjenim tokom sukoba u Bosni i Hercegovini kada bi se suđenje vodilo u Srbiji. Predstavnik Srbije je dalje izjavio da bi presude protiv lica srpske nacionalnosti za zločine počinjene nad pripadnicima drugih etničkih grupa bile najbolje prihvaćene ukoliko bi bile izrečene pred nekim srpskim sudom.

Vlada Argentine je iznela da ako Međunarodni sud odluči da predmet prosledi nekom nacionalnom sudu i ako taj sud odluči da Milanu Lukiću sudi za dela koja nisu bila navedena u optužnici u vreme njegovog prebacivanja iz Argentine, da u tom slučaju Međunarodni sud treba prvo da traži dozvolu od Argentine. Veće za prosljeđivanje je, međutim, odlučilo da Argentina ne može postaviti takvo ograničenje kada se radi o zločinima u nadležnosti Međunarodnog suda – ratnim zločinima, zločinima protiv čovečnosti i genocidu.

VEĆE ZA PROSLEĐIVANJE ODLUČILO DA PREDMET PROSLEDI BOSNI I HERCEGOVINI

Nakon što je razmotrilo sve podneske strana i zainteresovanih vlada, Veće za prosljeđivanje je odlučilo da su težina zločina i nivo odgovornosti navedeni u optužnici takvi da se predmet može proslediti nekoj

nacionalnoj jurisdikciji. Sudije Veća su smatrale da Bosna i Hercegovina ima jaču vezu s predmetom od Srbije jer su zločini počinjeni na njenoj teritoriji, a žrtve su bili bosanski državljani. Veće za prosleđivanje je odlučilo da predmet prosledi Bosni i Hercegovini nakon što je zaključilo da bi sudovi te zemlje mogli pružiti optuženom pravično suđenje i da nema dovoljno dokaza koji bi upućivali na to da bi život i bezbednost Lukića bili dovedeni u opasnost.

Milan Lukić se žalio na ovu odluku veća za prosleđivanje. Sredoje Lukić se nije žalio, ali je Veće za prosleđivanje izjavilo da on neće biti odvojeno prebačen u Sarajevo dok Žalbena veće ne donese odluku po žalbi Milana Lukića.

ŽALBENO VEĆE PONIŠTILO ODLUKU O PROSLEĐIVANJU

Žalbena veće je 11. jula 2007. usvojilo žalbu Milana Lukića. Sudije su se složile da težina zločina koji se Lukiću stavljaju na teret, u kombinaciji s nivoom njegove odgovornosti, zahteva da mu se sudi pred Međunarodnim sudom. Žalbena veće je uzelo u obzir da je Savet bezbednosti predvideo da Međunarodni sud sudi barem nekim vođama paravojnih formacija. Na osnovu navoda iz optužnice, Žalbena veće je izjavilo da bi Milan Lukić verovatno bio najznačajniji vođa jedne paravojne formacije kojem se do sada sudilo pred Međunarodnim sudom. U skladu s tim, Žalbena veće je poništilo odluku o prosleđivanju predmeta protiv Milana Lukića Bosni i Hercegovini i dodalo da Pretresno veće može preispitati svoju odluku u vezi sa saoptuženim u predmetu protiv Milana Lukića, Sredojem Lukićem.

Nakon toga, tužilaštvo je podnelo molbu da se poništi nalog za prosleđivanje predmeta protiv Sredoja Lukića Bosni i Hercegovini. Nakon što se uverilo da se odbrana Sredoja Lukića i vlasti Bosne i Hercegovine slažu s tim predlogom, Veće za prosleđivanje je povuklo svoj nalog za prosleđivanje tog predmeta. Veće je zaključilo da je u interesu pravde da se Milanu Lukiću i Sredoju Lukiću sudi zajedno, jer su ta dva predmeta činjenično vrlo bliska i jer bi se vođenjem odvojenih suđenja rizikovalo da se poveća trauma za svedoke, koji bi morali da svedoče dva puta.

Nakon što je postupak u vezi s prosleđivanjem predmeta okončan, postupak u predmetu protiv Milana Lukića i Sredoja Lukića nastaviće se uobičajenim pretpretresnim pripremama, a suđenje će se u odgovarajuće vreme održati pred MKSJ.

OPTUŽBE

Tužilaštvo Međunarodnog suda navodi da su između 7. juna 1992. i 10. oktobra 1994, Milan i Sredoje Lukić, delujući u dogovoru s drugima, ubijali bosanske Muslimane u opštini Višegrad, istočna Bosna, s njima postupali okrutno i nehumano, maltretirali ih, terorisali i psihički zlostavljali, te ih držali zatočenima protivpravno i u nečovečnim uslovima. Među njihovim saučesnicima je bio Mitar Vasiljević, još jedan pripadnik paravojne grupe Milana Lukića pod nazivom "Beli orlovi" ili "Osvetnici," kojem je odvojeno suđeno pred Međunarodnim sudom.

Optužnica Međunarodnog suda teretila je Milana Lukića i Mitra Vasiljevića da su 7. juna 1992. pucali iz vatrenog oružja na sedmoricu bosanskih Muslimana na obali reke Drine, čime su petorica ubijena. Milan Lukić se takođe tereti za ubistvo sedam drugih muškaraca bosanskih Muslimana na obali reke Drine 10. juna 1992. i za ubistvo jedne bosanske Muslimanke u naselju Potok u Višegradu tog istog meseca.

U optužnici se dalje navodi da su 14. juna 1992. Milan Lukić, Sredoje Lukić i drugi prisilili približno 70 žena, dece i staraca bosanskih Muslimana da uđu u jednu kuću u Pionirskoj ulici, u naselju Nova Mahala u Višegradu. Nakon što su ih zabarikadirali unutra, kuća je zapaljena, a Milan i Sredoje Lukić su iz automatskog oružja pucali na one koji su pokušali da kroz prozore pobegnu iz kuće u plamenu. U optužnici se navodi da su u tom incidentu ubijeni gotovo svi koji su bili zaključani u toj kući, uključujući sedamnaestero dece starosti od dva dana do četrnaest godina.

U jednom sličnom incidentu, navodi optužnica, 27. juna 1992. Milan Lukić, Sredoje Lukić i drugi ponovo su prisilili približno 70 bosanskih Muslimana da uđu u jednu kuću u naselju Bikavac u Višegradu. Zabarikadirali su sve izlaze i u kuću ubacili nekoliko eksplozivnih naprava. Vatra je brzo zahvatila kuću, što je prouzrokovalo smrt svih ljudi u kući izuzev jedne osobe. Među mrtvima su bile dve bebe, jedna petogodišnja devojčica i troje dece starosti od osam do jedanaest godina.

Osim optužbi za ove incidente, Međunarodni sud tereti Milana i Sredoja Lukića i za premlaćivanje bosanskih Muslimana zatočenih u vojnoj kasarni u Uzamnici u Višegradu od avgusta 1992. do oktobra 1994. Zajedno s drugim pripadnicima paravojne grupe Milana Lukića, njih dvojica su više puta udarali zatočenike pesnicama, kundacima pušaka i drvenim palicama, te nogama.

Dana 29. novembra 2002, Međunarodni sud je proglasio Mitra Vasiljevića krivim za ubistva na reci Drini

7. juna 1992. U svojoj presudi, Pretresno veće je navelo da su muškarci Muslimani bili prisiljeni da se postroje na obali reke i da su ustreljeni s leđa dok su preklinjali da im se poštedi život. Kada su primetili da je jedna žrtva još uvek živa i da leži u vodi, jedan ili više naoružanih muškaraca pucali su u tog čoveka iz blizine. Dvojica ili trojica muškaraca pobjegli su preko reke Drine nakon što su se pretvarali da su mrtvi. Pretresno veće je oslobodilo Vasiljevića po optužbama za ubistva u Pionirskoj ulici, za koja se takođe teretio, nakon što je prihvatilo njegove dokaze da nije mogao biti prisutan na mestu zločina kada su se ta ubistva dogodila. Mitar Vasiljević je osuđen na petnaest godina zatvora.

PRED VEĆEM ZA PROSLJEĐIVANJE NEMA VIŠE ZAHTEVA

S poništenjem odluke o prosleđivanju Sredoja Lukića Bosni i Hercegovini, Veće za prosleđivanje Međunarodnog suda je donelo odluke po svim zahtevima za prebacivanje predmeta koje je tužilaštvo do sada podnelo.

Ukupno osam predmeta koji se odnose na trinaest lica optuženih pred MKSJ prosleđeno je sudovima u bivšoj Jugoslaviji, pretežno Bosni i Hercegovini. Predmet protiv Rahima Ademija i Mirka Norca prosleđen je Hrvatskoj, a predmet protiv Vladimira Kovačevića Srbiji. Na osnovu optužnice MKSJ i prapatnih dokaza koje je pružilo tužilaštvo Međunarodnog suda, suđenja u tim predmetima se vode u skladu s domaćim zakonskim propisima relevantnih država.

Molbe za prosleđivanje koje se odnose na ukupno četvoricu optuženih odbijene su. Pored Milana i Sredoja Lukića, Veće za prosleđivanje je odbilo zahtev tužilaštva za prebacivanje predmeta protiv Dragomira Miloševića i Rasima Delića, smatrajući da težina zločina koja se optuženima stavlja na teret u kombinaciji s položajem optuženih zahteva da im se sudi pred MKSJ. Milošević je bio komandant Sarajevsko-romanijskog korpusa Vojske Republike Srpske (VRS), a Delić je bio komandant Glavnog štaba Armije Bosne i Hercegovine.

Tri molbe za prosleđivanje su povučene. Srbija i Crna Gora s jedne strane, te Hrvatska s druge imali su sasvim suprotna mišljenja o tome u kojoj državi treba da se sudi "Vukovarskoj trojci" - Miletu Mrkšiću, Miroslavu Radiću i Veselinu Šljivančaninu — ako se odluči da se predmet prosledi nekoj nacionalnoj jurisdikciji. Nakon toga, Veće za prosleđivanje je odobrilo zahtev tužilaštva da povuče svoju molbu za prosleđivanje tog predmeta, zaključivši da "u krajnjoj liniji, interesi pravde će po svemu sudeći biti na bolji način ostvareni ako se postupak u ovom predmetu bude vodio pred ovim Međunarodnim sudom". Predmeti protiv Ivica Rajića i Dragana Zelenovića su takođe prvobitno predloženi za prosleđivanje nacionalnim sudovima, ali su se obojica optuženih izjasnili krivim i kazna im je izrečena pred MKSJ.

ISTORIJAT PROSLJEĐIVANJA PREDMETA

U prvim godinama postojanja Međunarodnog suda, tužilaštvo MKSJ je optužilo desetine počinitelaca nižeg i srednjeg ranga kao deo takozvane "strategije podizanja optužnica po principu piramide" koja je imala za cilj da istražitelje vremenom vodi prema vrhu komandnog lanca do osumnjičenih na najvišem nivou.

Kada je Međunarodni sud 2003. godine usvojio strategiju za okončanje svog rada, mnogim optuženima na nižem nivou protiv kojih je MKSJ ranije podigao optužnice već je suđeno u Hagu. Drugi su, međutim,

tek bili uhapšeni ili se dobrovoljno predali i postupci protiv njih su bili u predpretnosnoj fazi. Savet bezbednosti je uputio Međunarodni sud da takva lica prebaci domaćim pravosuđima, jer nije bilo obavezno da se njihova suđenja vode pred jednim međunarodnim sudom, koji trebao da koristi svoje resurse za suđenje najvišim vođama koji se sumnjiče da su najodgovorniji za zločine u nadležnosti Tribunala.

U skladu s tim su napravljene izmene i dopune Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ, koje su omogućile Veću za prosleđivanje da odluči da li predmet protiv određenog optuženog treba prebaciti nekom od domaćih sudova. Sudije u obzir uzimaju težinu navedenih zločina i nivo odgovornosti optuženog, kao i da li relevantna država može zadovoljiti međunarodne standarde ljudskih prava i pravičnog suđenja.

1 Branilac Milana Lukića je istakao da postupci prosleđivanja stavljaju tužilaštvo i odbranu "u neprirodnu poziciju da iznose tvrdnje, u okviru pravnog postupka, koje su suprotne njihovim stvarnim stajalištima." Lukićev branilac je primetio da se tužilaštvo tako dovodi u poziciju da tvrdi da zločini, kao i uloga optuženog u njima, nisu bili tako ozbiljni. Odbrana se, s druge strane, "dovodi u poziciju da tvrdi, prihvatajući da su navodi protiv optuženog istiniti isključivo u svrhu postupka prosleđivanja, da su ti zločini veoma teški i da je uloga optuženog najvažnija." Odbrana je jasno istakla da optuženi poriče svaki pojedini navod protiv sebe.